

DOLDERSE KRONIEK

18e jaargang nr. 2 - mei 2015

www.historischeverenigingdendolder.nl

Uitgave van de Historische Vereniging Den Dolder

Historische Vereniging Den Dolder

Opggericht 9 april 1997.

18e jaargang nr. 2, mei 2015

Versijnt in de maanden: januari, mei en september.

Bestuur

Voorzitter:	Petra Koek, Dolderseweg 233, 3734 BR Den Dolder tel. 030-2258492, voorzitter@historischeverenigingdendolder.nl
Secretaris:	Dick van Lier, Paltzerweg 299, 3734 CM Den Dolder tel. 030-2284505, secretaris@historischeverenigingdendolder.nl
Penningmeester:	Ruud van der Sar, Dolderseweg 93-D, 3734 BE Den Dolder tel. 06 57 315 447, penningmeester@historischeverenigingdendolder.nl
Commissaris Archief:	Flip Baay, Hezer Enghweg 6L, 3734 GN Den Dolder tel. 030-7257171, archief@historischeverenigingdendolder.nl
Redacteur Dolderse Kroniek:	Frits Stuurman (zie beneden)
Redactie Dolderse Kroniek:	Hans Gooszen, Dick van Lier, Mieke van der Ploeg, Pierre Rhoen en Frits Stuurman (eindredactie en opmaak) Hezer Enghweg 122, 3734 GV Den Dolder tel. 030-7280163, redactie@historischeverenigingdendolder.nl
Druk:	Drukkerij Donath B.V., Van Reenenweg 163, 3700 AE Zeist 030 692 288 - www.donath.nl

Tekstvoorstellen en reacties naar de redactie.

Alle rechten voorbehouden. Overname uit deze uitgave is alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van het bestuur van de Historische Vereniging Den Dolder.

Het aanmeldingsformulier voor de vereniging vindt u op de website. Het lidmaatschap van de vereniging leidt steeds tot een stilzwijgende verlenging per kalenderjaar.

Opzegging als lid van de vereniging kan mondeling, schriftelijk of via elektronische weg tot stand worden gebracht en dient tenminste vier weken voor het einde van het verenigingsjaar te geschieden aan de penningmeester.

De contributie bedraagt € 15,00 per jaar.

De Historische Vereniging beschikt over de ANBI verklaring ('Algemeen Nut Beogende Instelling'). Dit betekent dat uw gift (geheel of gedeeltelijk) in mindering kan worden gebracht op uw belastbaar inkomen.

De homepage op internet van de vereniging is: www.historischeverenigingdendolder.nl

ISSN: 1389-0026

Redactioneel

Belangrijk nieuws: De Redactie van de Dolderse Kroniek is uitgebreid!

Vanaf het januarinumnummer van 2006 van de Dolderse Kroniek maak ik de lay-out van ons blad. De redactie bevond zich eind 2005 in een moeilijke periode omdat er te weinig artikelen over Den Dolder beschikbaar kwamen en het septembernummer daardoor niet kon verschijnen. In het nummer van mei 2006 sta ik als enig overgebleven redacteur vermeld en zo is het negen jaar lang gebleven. Maar daarin is nu verandering gekomen. Binnen het bestuur van de vereniging ontstond de wens om de redactie uit te breiden. Dit heeft meerdere voordelen. Zo neemt de kennis binnen de redactie enorm toe. Zeker ook in de context van de gemeente Zeist omdat Pierre Rhoen, gemeentearchivaris van Zeist, zich bereid verklaarde zitting in de redactie te nemen. We hebben er allemaal zin in en we hopen op deze manier een nog beter product te kunnen leveren met een grote variatie in onderwerpen.

Vier redactieleden traden toe. En zo bestaat de redactie nu uit de volgende personen:

Hans Gooszen,
Dick van Lier,
Mieke van der Ploeg,
Pierre Rhoen en
Frits Stuurman (eindredactie en opmaak)

In dit nummer vindt u weer artikelen over een scala van onderwerpen. Ikzelf neem u mee naar Binnenhof, een bij veel Dolderen onbekende boerderij-villa die ligt omsloten door de golfbaan, een ontwikkeling die begon in 1927.

Hans Gooszen neemt u mee naar het schoolleven van vroeger. Onze tentoonstelling van 2014 ging over "School vroeger en nu". En daar vonden ontmoetingen plaats tussen oud leerlingen die verhalen van vroeger ophaalden: De Verhalentafels. U zult zonder twijfel veel van de herinneringen herkennen.

Nu de oorlog 70 jaar geleden eindigde zijn de omstandigheden van toen volop in de belangstelling. Rob Cools verzamelde gegevens over schade die in Den Dol-

der ontstond als gevolg van bombardementen die eigenlijk bedoeld waren voor vliegveld Soesterberg.

Ook vindt u weer enkele klassenfoto's. We doen weer een beroep op u om namen door te geven.

En het weergeven van een grafzerk op het Stille Hofje zet Mieke van der Ploeg voort met het graf van Jacob de Jong Schouwenburg, een vrijgevig mens waarover meer te vertellen is dan we in de Kroniek kunnen doen.

Op www.hetstillehofje.nl vindt u onder de knop "de stenen tot leven gewekt" vanaf een week na verschijning van deze Kroniek een uitgebreidere versie.

We wensen u weer veel leesplezier.

Namens de redactiecommissie
Frits Stuurman

Binnenhof in Den Dolder

omsloten door de golfbaan

Door Frits Stuurman

De Dolderse golfbaan Lage Vuursche is bij alle Doldenaren bekend, daarover geen twijfel, maar dat er binnen dat grote terrein een voormalige boerderij ligt die "Binnenhof" heet is veel minder bekend. Wij zochten de geschiedenis van die boerderij en de ontwikkeling naar de huidige bewoning voor u uit en laten er beelden van zien.

Veel gronden in de omgeving van Den Dolder waren eigendom van de familie Boissevain. Van hen kocht Pleines in 1902 gronden langs de spoorlijn om de zeep-fabriek te bouwen.

Ook het terrein van wat nu de golfbaan is was van Boissevain. Begrensd aan de noordkant door de Soestdijkerweg, aan de westkant door de Dolderse weg en verder grenzend aan de Willem Arntshoeve, een stuk grond volledig in bezit van de familie Boissevain.

René Boissevain (Ixelles (België) 1902) trouwde in 1928 in Aarhus (Denemarken) met Agnete Pontoppidan (Thomasmunde (Denemarken) 1909). Hij had een hoeve ten westen van de Dolderseweg, genaamd Prinsenhoeve. René besloot in 1927 aan de andere kant van de Dolderseweg een boerderij te bouwen en be-

schouwde dit in de aanvang als een uitbreiding van Prinsenhoeve.

Hij liet de boerderij door architect H.F. Smit uit Laren ontwerpen met twee zijgebouwen en een open schuur tegenover de boerderij. Deze gebouwen omsloten dus een soort binnenplaats die er nu nog

De ingang van Binnenhof aan de rechterkant van de Dolderse weg vlak bij de T-aansluiting op de Soesdijkseweg

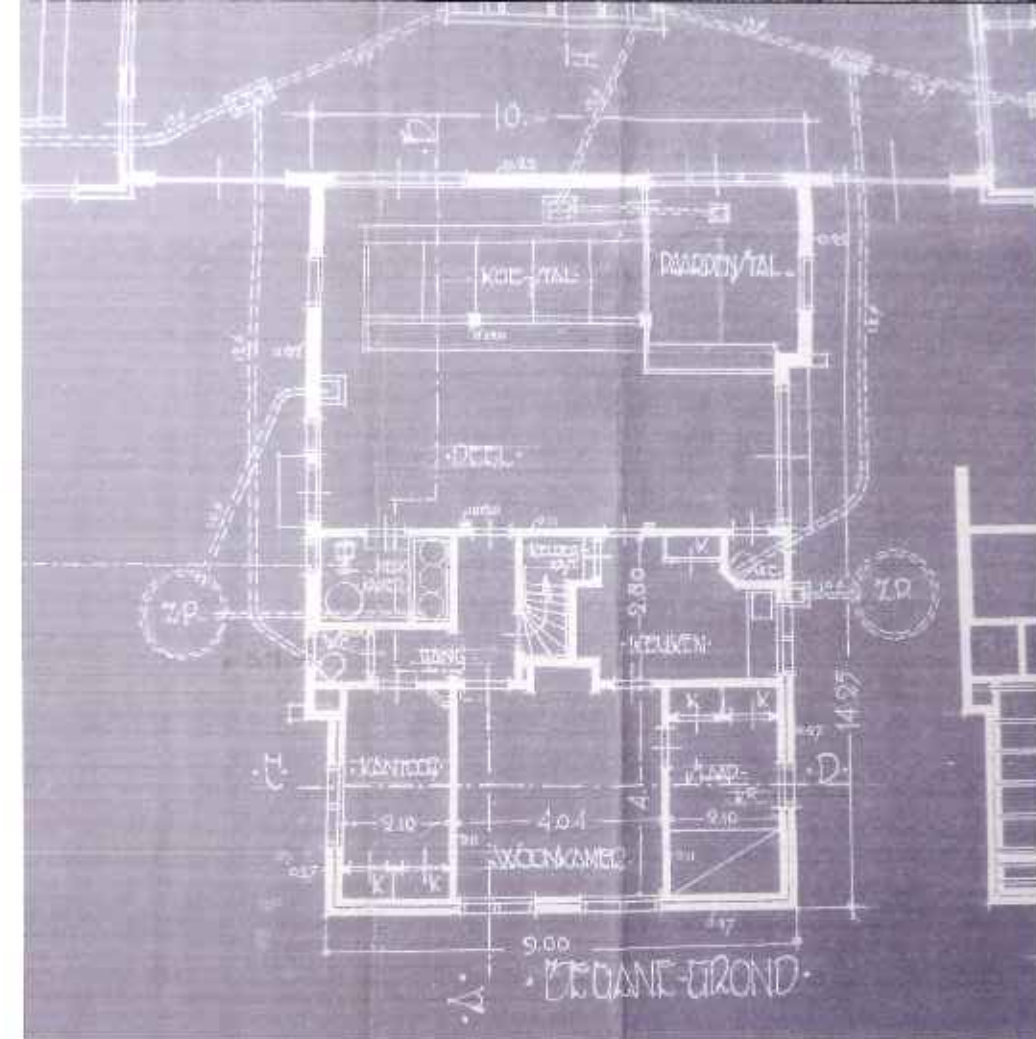
is. In het bouwarchief van de Gemeente Zeist vonden we de bouwtekening getiteld "Bouw van een boerderij op het landgoed Prinsenhoeve" te Den Dolder. De daar ook aanwezige bouwvergunning werd verstrekt op 8 maart 1927. Het was een wel heel complete boerderij met woonkamer, keuken en één slaapkamer beneden en bovendien op de begane grond een kantoor. En een melkkamer waar wellicht ook kaas werd gemaakt. Het achterste deel was echt boerderij met een deel en koeienstal en paardenstal. Het voorste deel van de boerderij had ook een eerste verdieping met drie slaapkamers.

Maar daarmee was de boerderij niet voltooid. In 1928 volgde vergunning voor de bouw van een schuur, varkensstal en ziekenstallen (door Arch. G.J. Brinkhof, bouwkundige in De Meern) en een landbouwschuur. In 1929 ging het door met een veestalling en kort daarna ook nog een serre die vast zat aan de boerderij. De open schuur tegenover de boerderij werd in 1931 verbouwd tot stallen.

Over het gebruik van dit hele complex weten we niet veel, maar het is aannemelijk dat daar zowel varkens als koeien als paarden werden gehouden. Althans voor al deze dieren waren met name genoemde stallen aanwezig, modern van opzet ten aanzien van voeding en van mestafvoer die plaatsvond volgens het bekende grup-systeem.

Verbouwing tot landhuis

Het is interessant om de verschillende bouwtekeningen naast elkaar te leggen om zo de ontwikkeling te kunnen volgen. Die ontwikkeling ging snel verder. In 1934 besluit René zijn boerderij om te bouwen

tot een landhuis. Dat is het tijdstip dat de naam "Prinsenhoeve" bij dit gebouwencomplex verdwijnt en de naam "Binnenhof" in beeld komt. Dat ging ook gepaard met een belangrijke wijziging van de indeling; de stallen verdwijnen uit het boerderijgebouw en naast een verplaatste woonkamer komen er een eetkamer, een Herenkamer en een grote hal. Op de eerste verdieping vinden we vier slaapkamers een grote logeerkamer en een portaal, en bij goed zoeken ook een douche. Aan vaste kasten geen gebrek.

Detail van een bouwtekening uit 1927. Het oorspronkelijke ontwerp van het hoofdhuis. Aan de voorkant woonkamer, kantoor en keuken, daarachter de deel met koeienstal en paardenstal. Wie de voordeur binnenkomt, komt op de deel vlak bij de melkkamer

Kennelijk wordt het huis niet meer als de woning van de boer beschouwd maar krijgt de boer zijn woning in de rechter vleugel die op de eerste bouwtekening als reserve varkensstal was aangeduid. Het kantoor wordt daar ook onderge-

Ingang in de rechter vleugel. Binnen het portiek links de deur naar het kantoor van de modelboerderij, rechts de voordeur van de woning van de boer

bracht. Omdat deze woning niet sterk is veranderd sinds 1934 kunnen we nu nog een duidelijk beeld krijgen van hoe de boer woonde. De ingang is een portiek met aan de rechterkant een deur naar de woning van de boer en links een deur naar het kantoor.

René kreeg twee kinderen met zijn eerste vrouw: Dolf (Zeist 1929) en Robbert (Utrecht 1933). In 1936 trouwde hij met Johanna ter Poorten ('s-Gravenhage 1912). Zij kregen twee kinderen: René

Ingang van villa die oorspronkelijk werd gebouwd als boerderij. Rechts de uitbouw uit 1929 gebruikt als serre, links het poortje dat ontstond toen de linker vleugel op de eerste verdieping met het woonhuis werd verbonden. Foto gemaakt met drone februari 2015

(1936) en Daniël (1939). René overleed in 1941. Het verhaal gaat dat René Sr. hielp bij het hooien en als hij dan door de warmte geheel bezweet was, besloot hij soms om wat te gaan afkoelen. Hij reed dan met zijn motor met ontbloot boven-

Gevraagd voor direct op Buiten bij den Dolder

een meisje

van 14—16 j., van 9 u. v.m.—8 u. n.m. Brieven aan Mevr. Boissevain, „Binnenhof“, Den Dolder, telet. 229 Lage Vuursche

In De Zeister Courant van 11 september 1940 vraagt Mw. Boissevain hulp in de huishouding

lijf over de Soestdijkerweg en de Dolderseweg.

In 1937 wordt de linker vleugel verbouwd. Waren daar aanvankelijk varkensstallen, die waren blijkbaar toen al deels omgebouwd tot garages en bergruimte. Nu komt er op de bovenverdieping een soort woonzolder, later de 'knechtenkamers' genoemd. Door op die eerste verdieping deze linker vleugel uit te bouwen richting woonhuis wordt het mogelijk de knechtenkamers te bereiken vanuit het woonhuis. Vanaf de voordeur van het

Luchtfoto van het complex omstreeks 1935. Links de villa met de beide zijvleugels (1927). De linker vleugel heeft een uitbouw waar het voeder voor de dieren werd bereid (met koken en dus een schoorsteen). Voor de hooiberg met vrachtauto de varkensstallen (1928). Achter de hooiberg een koeienstal uit 1929

huis ontstond daardoor een leuke poort die de inrit vormt naar de binnenplaats. Daarmee is voorlopig de bouwrij afgelopen. Het wordt oorlog en over wat er in die periode gebeurt op de boerderij zijn geen gegevens gevonden.

Modelboerderij

Het bouwarchief bevat een heel interessante brief van 10 maart 1948. Het Zoötechnisch Instituut der Rijksuniversiteit te Utrecht vraagt aan de directeur van de dienst voor Bouw en Woningtoezicht te Zeist om haast te maken met de vergunning voor een driedelig kippenhok (zie kader), te bouwen op de 'proefboerderij De Binnenhof'. In deze brief klinkt de materiaalschaarste door die in die jaren kort na de oorlog nog volop aan de orde was.

In 1955 komt er een bouwvergunning

voor een tweede kippenhok op naam van W.F. van Stuyvesant Meijen, toen de boer op Binnenhof.

Hoe het met de proefboerderij is gelopen daar hebben we nog geen onderzoek naar gedaan. Zeker is dat het later

Teksten uit de brief van het Zoötechnisch Instituut

'Deze proefboerderij, welke dient voor het nemen van voederproeven met runderen, varkens en pluimvee, is aan het Zoötechnisch Instituut der Rijksuniversiteit te Utrecht door de Stichting voor Veevoedingsonderzoek ter beschikking gesteld. Wil deze opzet het gewenste doel bereiken, dan dienen wij in staat te zijn ook kippen te houden.

Nu wij een type hok kozen dat ontworpen is door de Rijksvoorlichtingsdienst voor de Pluimveehouderij te De Bilt en het Bedrijfschap voor Pluimvee en Eieren zelfs zijn medewerking verleent voor het verkrijgen van materialen, zou het ons zeer verheugen wanneer ook de Gemeente Zeist voor dit Research Instituut de nodige vergunning snel zou kunnen verstrekken, temeer waar reeds bij voorbaat het bedoelde type hok door de Dienst van de Wederopbouw is goedgekeurd.

Was getekend: Dr. W.K. Hirschfeld (Stichting voor Veevoedingsonderzoek) en Prof. Dr. G.M. v.d. Plank (Hoogleraar Directeur van het Zoötechnisch Instituut).

Het zou tot 21 juni duren voor de vergunning werd verstrekt.

'modelboerderij Binnenhof' heette. Op het voormalige kantoor is het emaille bordje nog aanwezig.

De familie Van Eck op Binnenhof

Het runnen van de boerderij werd een tijd lang gedaan door de heer Blanken. Die woonde in Bilthoven en was vroeger melkboer geweest.

In november 1946 komt de familie Van Eck (Cornelis F. van Eck) op Binnenhof wonen. Vader Van Eck was boer en had vóór die tijd een boerderij gerund in Linschoten/Cattenbroek. Maar daar was een einde aan gekomen. De koeien gingen dood aan de veepest. Het gezin verhuisde naar Harmelen en de vader van het gezin werd getroffen door TBC en de moeder door pleuritis (pleuris). Daardoor raakten de kinderen tijdelijk verspreid bij familieleden, maar toen het gezin naar Binnenhof verhuisde wonen ze weer bij elkaar.

Op zoek naar de "bunker" Op 20 december 2014 is met hulp van Chris de Boer en een collega en Kees van Eck gezocht naar de bunker. Helaas is die niet gevonden. Waarschijnlijk lijkt dat deze bunker (die niet van gewapend beton was) is opgegruimd in de periode dat de grote hoeveelheid zand werd ontgraven. Links Kees van Eck, rechts Chris de Boer. De blokhut op de achtergrond staat op uitgegraven gebied

Cornelis is blij "zetboer" te kunnen worden op Binnenhof. Ze gaan wonen in de knechtenkamers. Zoon Kees van Eck kan, wijzend op de vele dakramen, nog altijd precies vertellen waar hun slaapkamers waren en waar de keuken, de huiskamer en de ouder-slaapkamer.

Toen hij net op Binnenhof kwam werd natuurlijk alles verkend. Zo vonden zijn broer Hugo en hij in de hooiberg wapens en een sabel. In de daar achter staande schuur kwam een antieke Bentley tevoorschijn van onder het stro. Toen de familie Van Eck op Binnenhof kwam was Mevrouw Boissevain daar niet. Later woonde ze met haar zonen René en Daan weer in de villa.

Kees speelde uiteraard op het terrein van Binnenhof en er was een bunker waar hij graag in speelde en vuurtje in stookte. Zo besmeurde hij zijn nieuwe jas waarover zijn moeder zeer boos was.

De familie Van Eck vertrok weer van Binnenhof op 25 juni 1948 en verhuisde naar Pleineslaan 57. Vader Cornelis F. van Eck bleef nog wel werken op de boerderij. Dochter Riet heeft daarna nog eens per week bij mw. Boissevain gewerkt als hulp in de huishouding.

Bewoning in de jaren '50, '60 en '70

Mevrouw Johanna Boissevain-Ter Poorten woonde na de oorlog dus nog in het huis. Zij hertrouwde in 1950 met Willem Frederik van Stuyvesant Meijen die op 2 februari 1950 als bewoner werd ingeschreven (op de woningkaart). Van Stuyvesant Meijen, volgens Kees van Eck een grote man met snor en zwarte wenkbrauwen, was een bekende persoon in de omgeving die volgens Hans Gooszen regelmatig in Den Dolder kon worden gesignaleerd rijdend in een opvallende auto. Op het terrein van Binnenhof woonden in verschillende perioden ook diverse familieleden van Mevrouw Boissevain, o.a. haar ouders.

De heer en mevrouw Stuyvesant Meijen woonden langdurig in de villa, nl. tot

Titia met kinderen Thomas en Liza in december 1989 op het ijs van de grote driehoekvijver die is gegraven bij de tweede ontgraving

Recente foto van de binnenplaats en de kastanje in bloei op de binnenplaats van Binnenhof

september 1974. Sindsdien stond vermoedelijk het huis leeg tot 1977.

Ontgravingen

Eind vijftiger jaren/begin zestiger jaren werd er zand gewonnen rondom Binnenhof. De Beschikking dateert van 1 mei 1956. De zonen René en Daan Boissevain kregen vergunning 30.000 kubieke meter zand te ontgraven, over een oppervlakte van 33 ha. Dat ontgraven mocht niet te diep gebeuren. Daarom stelde de Provincie Utrecht dat niet dieper ontgraven mocht worden dan tot 3,1 meter boven NAP. De werkzaamheden zullen tussen de goedkeuring (1956) en het einde van de ontgraving, toen een tijdelijke onderhoudswerkplaats moest worden verwijderd (1964), ettelijke jaren in beslag hebben genomen. De grond werd zodanig opgeleverd dat aansluitend een zandkwekerij er gebruik van kon maken. De oplevering van de ontgraving is gedateerd 6 juni 1974, maar vermoedelijk was de ontgraving hoofdzakelijk gereed eind 1964. Er is nog een tweede ontgron-

Voormalige stierenboxen in één van de stallen, nu bergplaats voor oldtimers

Zitkamer met zicht op bovenverdieping wide in het huis van Pieter en Titia Westerhof 1981

ding geweest, datum van de beschikking 9 maart 1977. Er werd toen een vijver aangelegd.

Otto Schoemaker, die ook eigenaar is geweest van Vijverhof (ten noorden van Binnenhof), was intussen eigenaar van Binnenhof geworden. Hij kwoekte vele jaren zoden op de afgegraven gronden rondom het Binnenhof complex.

In 1977 een nieuw begin

Op 15 augustus 1977 zijn er drie kopers die gezamenlijk het terrein van huis en schuren kopen van Otto Schoemaker. Het zijn:

Jan Westerhof, vader van Wouter en Pieter Westerhof, toen wonend in Bilthoven, directeur van de Grontmij.

Wouter Westerhof en

Peter Van Maaren, die er nu nog steeds woont.

Wouter en Peter waren toen beiden tandarts en studievrienden. Zij hoorden over de mogelijkheid Binnenhof te kopen van notaris Ruychrog en beseften dat dit complex is wat ze zochten: veel ruimte en omringd door bos en weilanden. De vader van Wouter wilde wel deelnemen om het complex te kopen en zo werd de Binnenhof verkocht aan drie nieuwe eigenaren en werd een verdeling van grond en gebouwen overeengekomen. Op de dag van de verkoop vierden de nieuwe eigenaren en de notaris onder de prachtige kastanjeboom, die nu nog het binnenterrein siert, de koop met een glaasje. Wouter ging wonen in het grote huis (villa), Dolderseweg 270, waarvan de onderhoudstoestand op dat moment te wensen over liet. Het dak moest worden gerepareerd en de schade door verwaarlozing ontstaan moest worden hersteld.

De in 2009 aangebouwde vleugel

Peter ging wonen in de woning van de boer annex kantoor van de modelboerderij, Dolderseweg 272. Eigenlijk was dat toen het meest bewoonbare deel, ook al omdat het tot kort voor de overdracht bewoond werd door Toon Hulshof, een dierenarts die samenwerkte met de bekende dierenarts Offereins in Bosch en Duin. Hij had langdurig als een soort kraakwacht toezicht gehouden op de verder leegstaande gebouwen.

In 1979 kwam een andere zoon van Jan Westerhof, Pieter, met zijn vrouw Titia, naar het complex. Zij gingen de linker vleugel bewonen, de vroegere varkensstallen met daar boven de knechtenkamers waar voorheen de familie Van Eck had gewoond. In december 1979 namen ze hun intrek en maakten in de jaren er na de woning verder bewoonbaar. Wouter Westerhof heeft in 2000 zijn huis en een deel van het terrein te koop aangeboden. Hij had in die tijd ook de beschikking over een zelf gebouwde blokhut. De hut ligt een stuk lager dan de meeste andere gebouwen omdat hij ligt op het afgegraven deel. In wisselende aanbiedingen stonden huis en terrein gedurende een jaar of acht te koop. De uiteindelijke kopers waren in 2008 John van Leeuwen en zijn vrouw Meta Buitenhuis.

Meta en John hebben met plannen gespeeld een geheel nieuw huis te bouwen.

Dan had het hoofdhuis afgebroken moeten worden, maar dat zou amputatie van Binnenhof geweest zijn.

Daarom zijn ze zelf nu blij dat dat niet door is gegaan en dat ze er voor hebben gekozen om in 2009 een vleugel aan het huis te bouwen in moderne stijl.

Daarna begon Meta een Bed and Breakfast in twee kamers op de eerste verdieping. De gasten hebben een prachtig uitzicht en ook een eigen plek om te zitten in de grote tuin. Op de website staat o.a. een foto van een ree die Meta maakte vanuit haar huiskamer. "Die ree stond gewoon hier in de border, eigenlijk vlak bij het glas" aldus Meta. Al met al geen wonder dat de gasten gemiddeld het cijfer 9,5 geven aan deze B&B.

Luchtfoto van gehele complex maart 2015 gemaakt met drone. Duidelijk zichtbaar o.a. de moderne vleugel aan het huis uit 2009 gebouwd door de nieuwe bewoners Meta Buitenhuis en John van Leeuwen, ook voorzien van zonnepanelen.

Wij danken de huidige bewoners van Binnenhof en de familie Van Eck voor de interessante gesprekken die ons de gegevens opleverden voor dit artikel.

Fotoverantwoording:

- Blz. 3 en 4 rechts boven: Gemeente Archief Zeist
- Blz. 2, 5 onder, 6 onder en rechts boven en 8 boven: Frits Stuurman
- Blz. 4 links boven en beneden, 6 links boven en 9: Archief Meta Buitenhuis
- Blz. 5 boven: Archief HVDD
- Blz. 6 links boven en 7 rechts boven en 8 links onder: Archief Titia Westerhof

Schoolleven in de jaren '30 en de jaren '50

Door Loes Scholman, Hans Gooszen en Marja Vermeulen

Tijdens de tentoonstelling in de Brede School op 8 en 9 november vorig jaar hebben we verhalenafels georganiseerd. Mensen die met elkaar op één van de Dolderse lagere scholen hadden gezeten schoven aan om met z'n allen herinneringen op te halen. Gespreksleiders waren Loes Scholman, Marja Vermeulen en Hans Gooszen.

Schoolleven in de jaren dertig

Griffels en inktpotjes

Op de tentoonstelling in de Brede School is in één van de lokalen te zien hoe het tegenwoordig op de lagere school toe gaat. Juf Angélique demonstreert er hoe zij met het Digibord werkt. Wat een ver-

schil met destijds! De meesters en juffen schreven toen met een krijtje op het schoolbord en de kinderen met een griffel op een leilje. Riek en Henk herinneren zich dat nog uit hun eerste schooljaren, later kregen ze kroontjespennen en inkt-

Demonstratie Digibord

Schrijven met een kroontjespen op de tentoonstelling

Verhalentafel "Schoolleven in de jaren vijftig" gespreksleidster was Marja Vermeulen. Zichtbaar van links naar rechts: Hein Gooszen, Anita Demmer-Windhouwer, Aenea Verhoef, Jan van Buren, Herma Koster-Gooszen, (niet goed zichtbaar: Sophia Broerse-Breunesse, Siebe de Graad en Piet van Mil; buiten beeld: Emmy Ruiten en Marja Vermeulen)

lapjes om hun pen aan af te vegen; nogal een geknoei, vertelt Henk lachend. Titia, die in dezelfde tijd in het westen van het land op school zat, heeft nooit met lei en griffel gewerkt en schreef zelfs al gauw met een echte pen. In het westen waren ze duidelijk moderner dan hier in Den Dolder.

Over inktpotjes gesproken...Riek ziet het opeens weer voor zich: haar klasgenootje Rinke Hoogeveen was een keer heel kwaad op bovenmeester Koolker; Rinke en de meester waren allebei Friezen, van die stijfkoppen, dus dat ging er hard aan toe. Zó hard, dat Rinke de meester een inktpotje naar zijn hoofd gooide! Wat hij toen voor straf kreeg weet ze niet meer, maar dat zal wel niet mals zijn geweest.

Straffen en boze ouders

Sommige meesters sloegen voor straf wel eens met een liniaal of ze gaven je een draai om je oren, zoals Henk ooit overkwam bij meester Vroma. Dat kwam zo: Kees, de zoon van bakker Van Brummelen, stapte de klas binnen met een rups in zijn handen. 'Gadverdamme' zei Henk en meteen had een oorvijg te pakken, want dat mocht hij niet zeggen, dat was vloeken! Maar toen hij het thuis vertelde, pikte zijn moeder dat niet, ze ging met

Vroma praten. 'Als er geslagen moet worden kan ik dat zelf wel, daar hou ik niet van'. Iets dergelijks overkwam Jopie's broer bij meester De Vries. Hij moest tussen de middag schoolblijven en de meester had iemand naar hun huis gestuurd om te zeggen dat hun moeder zijn brood maar moest komen brengen. Moeder Valken werd woest, en ging er meteen op af! In de gang kwam ze meester Wiersma tegen, die vroeg wat er gaande was. "Nou ik moet even met meester De Vries praten" zei moeder Valken en ging direct door naar de klas van De Vries. Tegen haar zoon zei ze: "Naar huis jij", en tegen De Vries: "Als mijn zoon moet blijven, dan doet u dat maar na schooltijd, na vieren in uw eigen tijd en niet tussen de middag. Wij willen samen eten en daarmee uit". Nou, dat viel niet helemaal in goede aarde, besluit Jopie droogjes haar verhaal.

Feest meester Wiersma, datum onbekend

Schoolreisjes

Op de Openbare School, waar Riek zat, gingen de schoolreisjes naar verdere en meer luxe bestemmingen dan op de School met den Bijbel, waar Henk en Jopie heen gingen. Zo herinnert Riek zich dat ze een keer naar Schiphol gingen en een ander jaar naar de Julianatoren in Apeldoorn. Daar waren toen nog alleen van die lachspiegels en natuurlijk de toren zelf. Maar dat viel tegen. Toen Riek omhoog was geklommen begon de wereld om haar heen te draaien, ze trok wit weg, ze had hoogtevrees. Jopie weet nog van een schoolreisje naar Oud Valkeveen; dat was in de oorlog, ze gingen er op de fiets naar toe. Ze vertelt: "Van dat hele stuk fietsen kregen we zo'n dorst, dat we aan het eind van de dag heel snel terug wilden zijn bij school om daar aan het buitenkraantje te gaan hangen. Ik fietste zo snel ik kon, want ik wilde de eerste zijn".

Recente foto van het gebouw van de Openbare Lagere School aan de Hertentlaan. Het gebouw dateert uit 1922. In 1959 werd het verhuurd aan de Amerikanen die op de luchtmachtbasis Soesterberg waren gestationeerd. De Openbare School had toen een nieuw gebouw gekregen aan de Hermelijnslaan.

En waar ging die schoolreis toch naar toe waar Wim een natte broek haalde? Henk ziet het weer voor zich en iedereen schiet in de lach als hij het verhaal vertelt. Hij was met Lenie Mersie (de zus van Annie, een vriendin van Riek) en Tonnie en Wim Legendijk. Ze kwamen bij een sloot met een heleboel kroos, maar Wim had nog nooit kroos gezien en dacht dat het gras was...Kletsnat natuurlijk en toen kreeg hij een directoire van Lenie aan!

Buiten spelen en rondhangen

Buiten spelen kon je overal, ook op straat, er was immers nauwelijks verkeer. De Nieuwe Dolderseweg bestond nog niet en langs de oude straatweg hadden de huizen een veel bredere groenstrook voor de deur dan tegenwoordig. Voor de winkel van bakker Van Brummelen was zo'n perkje, dat was een echte 'hangplek' voor de jeugd. Daar tegenover woonde dokter De Sauvage Nolting van de W.A.-hoeve. Hij kwam vaak langs en kocht dan een zak snoep om uit te delen. Ricks broer Evert zat er dikwijls, want hij was gek op Verkade-toffees en hij was verliefd op Pieta Donkelaar, die vlakbij de bakkerswinkel tegenover het badhuis woonde. Wij lachten hem uit en plaagden hem ermee, vertelt Henk. Pieta was een mooie meid; ze is later getrouwd met Hannes Pol, die bij garage Van Kooy werkte.

Schoolleven in de jaren vijftig

Vier lokalen en een zolder

In het begin van de jaren '50 zag de Openbare School er met haar vier lokalen nog precies zo uit als vóór de oorlog. Boven op zolder was een soort aula, waar

Sinterklaas en Kerstfeest werd gevierd. Daar stond ook een piano en er werd zangles gegeven: 'Hoog op de gele wagen', 'De uil zat in de olmen', 'Fedeldie, Fedeldij'...Meester Ilmer zwaaide fanatiek de maat met zijn liniaal -- de klas keek in spanning toe of hij nou eindelijk

Meester Ilmer tijdens een schoolreisje in 1960, hier onder 'omkleden op het strand'

Aan de ouders
van de leerlingen
van de 1, 2^e
en 3^e klasse

Den Dolder, 2 December 1954

Hierbij nodigen wij U uit tot het bijwonen van onze Sint-Nicolaasfeest. Het feest begint om 10 uur. Het wordt gevestigd op school. Haal open 9.30.

U bent hartelijk welkom.

Het hoofd der school.

J. W. Millenaar

Uitnodiging voor het Sinterklaasfeest voor de ouders (klassen 1, 2 en 3) in 1954. Berichten aan de ouders werden vaak door de kinderen geschreven tijdens de schrijfiles.

Juffrouw Lodeweges: Twee pagina's uit het Poëziealbum van Sophia Braerse

eens echt zijn voorhoofd zou raken. Halverwege de jaren '50 was de school te klein geworden en werd naast de aula onder het dak een lokaal bijgebouwd. In dat zolderlokaal mochten we ook beesten houden. Wat hadden we dan: marmotten, schildpadden? Welnee, het waren hamsters. Die ontsnapten aldoor en dan moesten we ze zoeken onder de banken en op de rest van de zolder. Die juf, dat was toen nog een hele jonge meid, die

Lieve Sophia,

Na ikagna van school wegga;
Vraag je mij om een gedicht.
Graag wil ik dat voor je schrijven.
Maar 't rijmen valt me heel niet licht.

Je kwam als kleine akkepuk van toe;
In de eerste klas bij mij op toe.
We konden het altijd goed barmen vinden.
En nu scheiden we ook als vrede vinden.

Veel liefs van
je juf.

van die laag uitgesneden jurkjes droeg... De mannen, Adrie, Ko, Peter en Hans herinneren het zich nog levendig en beginnen elkaar te plagen: "O, daarom ging jij hamsters met haar vangen op die donkere zolder...".

Schooltractaties en Kerstfeest op 'de basis'

Als je jarig was mocht je trakteren, niet alleen de kinderen van je eigen klas, maar ook broers, zussen en vriendjes. Je ging daarvoor 'de klassen rond'. Sophia tracteerde altijd op pindarotsjes. Haar vader gaf haar zakken vol mee, want ze moest *iedereen* iets geven, niet alleen de kinderen die ze kende -- dat zou zielig zijn voor de rest. Sophia was daar niet zo bij mee: het trakteren duurde daardoor eindeloos lang! Voor Kerstmis mochten een paar kinderen naar het kerstfeest op de Amerikaanse luchtmachtbasis Soesterberg. Daar werd voor geloot. Het was een bijzonder feest. Alles ging in het Engels en het was veel kleuriger en uitbundiger dan ze gewend waren.

Sport en speelkwartier

N naast de Openbare school aan de Hertentlaan was een groot veld waar we slagbal speelden en korfbal; de jongens voetbalden er ook na schooltijd. Aan de rand van het veld stonden eikenbomen en daar deden we boompje verwisselen in het speelkwartier. Op het zanderige veld kon je ook lijn knikkeren en katrieken. Hoe ging dat ook weer, katrieken? Je maakte een kuiltje in de grond en legde daar een stokje overheen en dan schoot je dat met een langere stok weg, wie het verste kwam had gewonnen, de aistan-

den werden gemeten in aantal stoklengtes. Onder de dennenbomen aan de rand van het schoolplein maakten we huisjes door kamers af te bakenen met dennennaalden. Het schoolplein was goed om te hinkelen, touwtje springen, tollen en hoelahoepen. Je deed dan werkenlang steeds één spel met z'n allen: 'toltijd', 'hinkeltijd', 'knikkertijd', 'springtijd'. En er waren kringspeltjes, waarbij we zongen: Twee boerenmeisjes dansen in een kring, kom jij er maar eens in, dan dansen we samen de wijde wereld in....!

Waar niet over gesproken werd

Maar over sommige dingen werd niet gesproken. In de buurt van de school was een magazijn en op een keer was een aantal jongens daar binnengevallen. Ze kwamen naar buiten met een heleboel kleine 'ballonnen', die ze aan het stuur van hun fietsen bonden. Het waren condooms. Wisten zij veel....daar werd niet over gepraat.

Ook andere dingen bleven verborgen. Zoals de gebeurtenissen voorafgaand

Afscheidsavond Openbare Lagere school 1960

aan de plotselinge dood van meester Te Kulve. Iedereen vond het heel akelig dat hij zomaar opeens dood was. Hij was een aardige meester. Als hij voorlas uit 'Pietje Bel' zat hij zell ook te schudden van het lachen. Het verhaal ging dat hij een eind aan zijn leven had gemaakt. Maar dat hij homoseksueel was en of dat iets met zijn dood te maken had, werd ons kinderen niet verteld.

Na schooltijd

In de zomer gingen we na schooltijd op de fiets naar het zwembad in Bilthoven, 'De Biltsche Duinen'. Blonde kinderen hadden aan het eind van de zomer blauwgroenig haar. Dat kwam van de algen in het water, weten we nu. Maar de hardnekkige schoolherinnering wil, dat het water niet alleen ijskoud was, maar bovendien met zoveel chloor werd ontsmet, dat je haar er blauwgroen van kleurde!

In het najaar gingen we makken (tamme kastanjes) zoeken in het bos op de WA-hoeve en op het terrein van Den Engh. De oude dame die daar woonde nodigde ons één keer per jaar daarvoor uit op een woensdagmiddag. Maar we gingen wel vaker, stiekem onder het hek door. Waar het ook leuk spelen was, was op het terrein van de WA-hoeve, 'de stichting'. Spannend was het om met de lorries mee te rijden, waarmee kolen werden vervoerd van een loods aan de spoorlijn naar de stokerij. Op die lorries werden ook grote pannen en ketels met eten getransporteerd van de centrale keuken naar de paviljoens en weer terug. Vooral met die lorries met lege ketels kon je flink vaart maken, herinnert Ko zich. Eén keer liep dat nogal uit de hand, want toen sjeesden

Zwemkaart en fietsenbewaking "De Biltsche Duinen"

ze met zo'n vaart de keuken in dat de etensresten tot op het plafond zaten! In die tijd waren er nog maar weinig mensen die zell televisie hadden en daarom mochten de schoolkinderen op woensdagmiddag op de stichting TV kijken, in paviljoen Wier. Sommige patiënten werden geplaagd, zoals 'Jantje met het handje'. Zodra die een meisje zag, begon hij te roepen 'meisje, meisje, geef me 's een handje'. Wij riepen dan 'Jantje, kijk, daar komt een heel stel leuke meisjes aan', weet Hein te vertellen. Maar de sfeer bleef gemoedelijk. Bij de uitwedstrijden van DOSC gingen er altijd patiënten mee in de supportersbus en patiënten die op zaterdagmid

dag in het dorp kwamen kregen steevast een dropje bij kruidenier Hardeman.

Afscheid van de lagere school

Aan het eind van de lagere schooltijd werd er een afscheidsavond georganiseerd, bij mooi weer in de tuin van de bovenmeester naast de school. De kinderen traden op voor de ouders. Anita en Herma hadden zich met sarongs verkleed en zongen Indische liedjes. Hein had een goochelact ingestudeerd, maar die viel helaas in het water. De inhoud van het pannetje, dat hij nodig had voor de act, werd niet snel genoeg warm. Sophia probeerde nog tijd te rekken door haar repertoire van drie liedjes op haar accordeon nog maar eens te herhalen, maar dat mocht niet baten. Op de allerlaatste schooldag ging de hele klas van Herma naar buiten. Ze lagen in een korenveld, knabbelend op korenaren een beetje weemoedig mijmerend dat de overzichtelijke, onbezorgde lagere schooltijd nu toch echt voorbij was.

Deelnemers verhalentafels met hun schooltijd: Rick Heens-Dissel 1933-1939, Henk Leemans 1930-1936, Jopie Pril-Valken 1935-1941, Titia van de Bult (kwam toen ze 20 jaar was, in 1949, in Den Dolder en kent de Dolderse schoolverhalen van wijlen haar man, Joop van de Bult); Piet van Mil 1951-1957, Jan van Buren, Anita Demmer-Windhouver, Siebe de Graad en Herma Koster-Gooszen, alle vier: 1953-1959; Sophia Broerse-Breunesse, Hein Gooszen, Emmy Nijssen-Ruiter en Aenea Verhoef, alle vier: 1954-1960;

Afscheidsavond 1959, gezongen werd: "Eh-bonjour, monsieur le corbeau" door (van links naar rechts) Joke Hut, Monique Donkers, Anne Marijke Hut, Fay Kalden, Anita Windhouwer, Julia Boskaljan, Herma Gooszen, Fransje Nijendaal

Dezelfde avond: Indische liedjes met gitaarbegeleiding door (van links naar rechts) Eddie Douma, Herma Gooszen, Anita Windhouwer

Hans van Buren, Karin Demmenie, Hansje Gooszen, Peter van Leeuwen, Ko van Mil en Adrie Puijk, alle zes: 1956-1962

Fotoverantwoording: Biz. 10 en 11 boven: Frits Stuurman Biz. 11 onder: Archief HVDD Biz. 12 links: Hans Gooszen Biz. 12 rechts, 13 en 14: Archief Sophia Broerse-Breunesse Biz. 15: Archief Herma Gooszen

Oorlogsschade in Den Dolder

Door Rob Cools

15 augustus 1944, een mooie zomerdag. Vanuit het westen naderen honderden bommenwerpers van de R.A.F. Deze keer vliegen ze niet over naar doelen in Duitsland, maar begint één van de heftigste aanvallen op vliegveld Soesterberg, destijds Fliegerhorst Soesterberg geheten.

Van precisiebombardementen was in die tijd nog geen sprake, dus vele bommen kwamen in de omgeving van het vliegveld neer, zoals een groot aantal in Den Dolder, Bilthoven en Bosch en Duin. De schade was enorm. Zeker zeven mensen kwamen om en er waren vele gewonden. Dit was een van de talrijke bombardementen waaraan Soesterberg en de omgeving zijn blootgesteld. Hierover later meer.

Ligging van Den Dolder

Den Dolder heeft naar verhouding veel schade ondervonden door oorlogsgeweld. Dit kwam met name door de ligging. Aan de noordoostzijde grenst het aan de vliegbasis, aan de westzijde ligt het tegen Bilthoven aan, waar het oppercommando van de Duitse Troepen (88th Armeekorps) zich had gevestigd en bovendien liep de spoorlijn Utrecht-Amersfoort dwars door het dorp, destijds een belangrijke aanvoerroute van Duits materieel, manschappen en bevoorra-

ding. Alle drie objecten waren doelen voor de geallieerden om de Duitsers op aan te vallen, waarbij helaas ook veel schade in de directe omgeving is veroorzaakt. Omdat de meeste schade in Den Dolder is veroorzaakt door de bombardementen op het vliegveld zal de nadruk van dit artikel dan ook daar liggen.

Directe schade in Den Dolder ten gevolge van de gerichte aanvallen op de villa's en bunkers van het 88th Armeekorps in Bilthoven is niet bekend en deze aanvallen op Bilthoven vallen dan ook buiten dit artikel.

Fliegerhorst Soesterberg

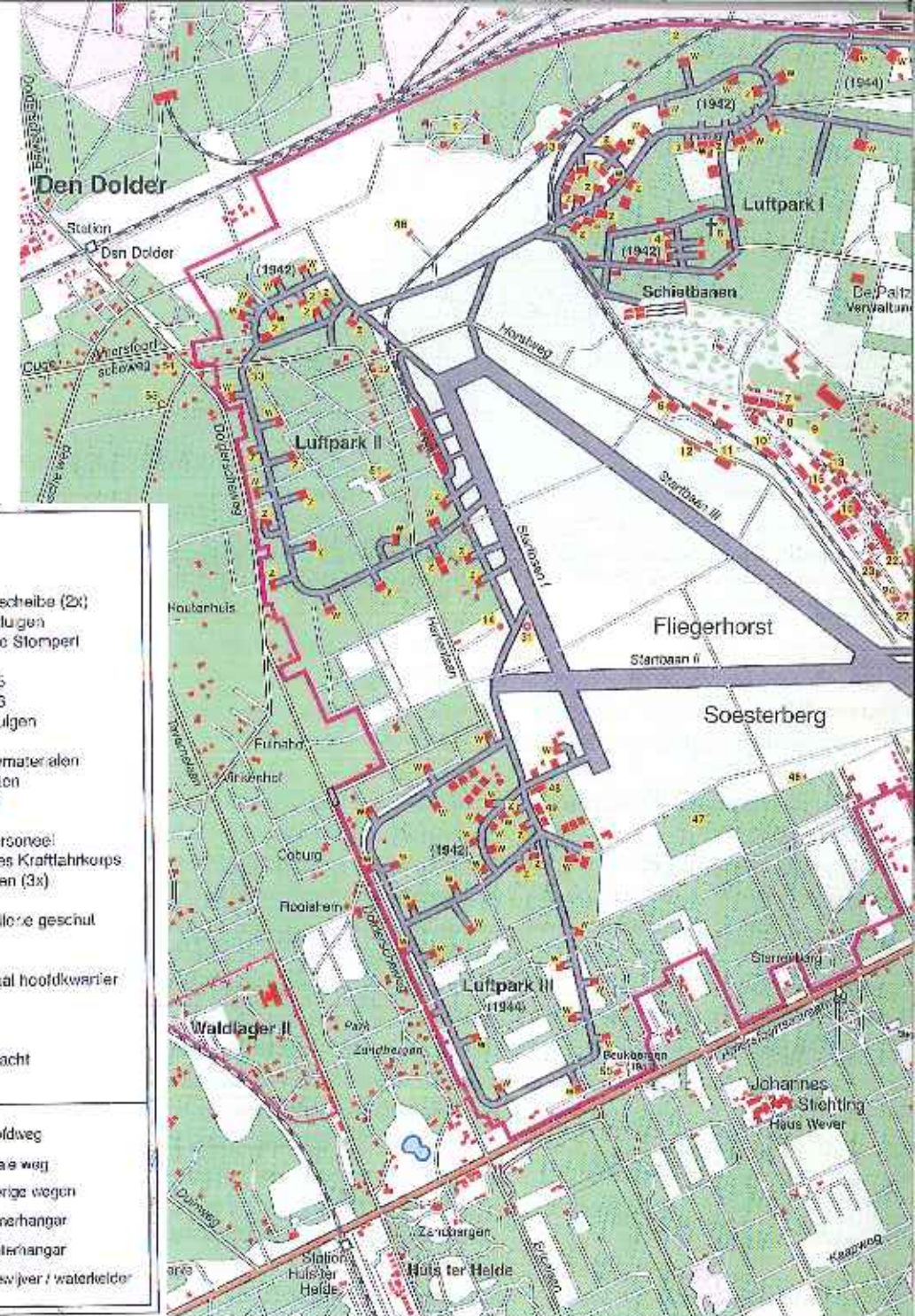
Soesterberg was de bakermat van de Nederlandse luchtvaart. Over de ontstaansgeschiedenis is veel te vertellen, maar dat voert te ver bij dit onderwerp. In 1940 bestond het vliegveld nog uit een zandvlakte met een aantal grasbanen. Wanneer de Duitsers in mei 1940 Nederland binnenvallen zien zij, door de ligging, hoog en centraal in Nederland,

meteen de potentie van Soesterberg als belangrijk vliegveld voor hun aanvalsplannen. Binnen een jaar bouwen ze het vliegveld uit tot een volwaardig vliegveld met taxibanen, 3 verharde start- en landingsbanen, onderhoudshangars, onderkomens voor de manschappen, opslagplaatsen voor vliegtuigbrandstof, munitie, etc. Bij de bouw hiervan wordt veel gebruik gemaakt van Nederlandse dwangarbeiders uit Kamp Amersfoort. De Fliegerhorst strekt zich dan inmiddels uit van de Hertenaan in Den Dolder tot aan de zuidgrens van Amersfoort.

Vanaf het moment dat het ervoor gereed is beginnen de Duitsers bommenwerpers en jagers op het vliegveld te stationeren. Deze worden gebruikt voor luchtaanvallen op o.a. Engeland, België en Frankrijk. Door deze voor de Duitsers belangrijke uitvalsbasis wordt het voor de geallieerden steeds belangrijker het vliegveld Soesterberg zo veel mogelijk onklaar te maken. Er worden dan ook regelmatig door de geallieerden bombardementen

Gedeelte van de kaart "Fliegerhorst Soesterberg, situatie najaar 1944" uit het boek "een eeuw militaire luchtvaart in Nederland 1913-2013", waarop is te zien dat de vliegbasis in die tijd grensde aan de Dolderseweg in Den Dolder en Huis ter Helde

uitgevoerd op het vliegveld. Om die vliegtuigen tegen te houden wordt er aan de rand van het vliegveld luchtafweerschut geplaatst (zgn. flak, fliegerabwehrkanonen). Deze stonden in Den Dolder

onder andere opgesteld bij het Duitse kampement in het Pleinesbos en langs de Dolderseweg. In deze situatie met veel bomen betrof het een houten geschuts-toren voor licht flak-geschut van 20 t/m. 37mm. Deze houten constructie werd door middel van camouflagenetten aan het zicht onttrokken. In een interview met drie Doldenaren, die ten tijde van de oorlog jongeren waren van ongeveer vijftien jaar oud, bleek dat deze opstellingen een grote aantrekkingskracht op hen hadden.

Schade in Den Dolder

Tussen de jaren 1940 tot 1945 hebben er tientallen bombardementen op Soesterberg plaatsgevonden. Met name in de jaren 1943 en 1944 een aantal zeer zware, waarbij honderden bommenwerpers

Een van de ernstig beschadigde woningen bij het bombardement van 15 augustus 1944. Deze woning aan de Hertenaan 24 was zodanig beschadigd, dat hij kort daarna is gesloopt. Op de voorgrond is ook nog een gat te zien waar een bom is ingeslagen, maar niet is ontploft, een zgn. "blindganger".

tegelijk hun bommen afwerpen. De schade op het vliegveld, maar ook in de omgeving was zeer groot. Alleen al bij de bombardementen op 8 maart, 15 augustus en 3 september 1944 is er door de Engelse en Amerikaanse luchtmacht ruim 1 miljoen kilo aan bommen op en rond het vliegveld gegooid. Luchtfoto's, gemaakt tijdens fotovluchten om de effectiviteit van de bombardementen te kunnen beoordelen, laten een enorm aantal kraters zien. Door ooggetuigen zijn er diverse verslagen gemaakt.

In het politierapport van het bombardement van 15 augustus 1944 is onder meer te lezen:

11.23 uur luchtalarm in Soesterberg, Den Dolder en Bosch en Duin

11.59 uur vele vreemde vliegtuigen boven de gemeente Zeist, vliegend in ongeveer oostelijke richting, drie bominslagen op of in de nabijheid van het vliegveld

POLITIE ZEIST
PRO JUSTITIA

Nr. _____

PROCES - VERBAAL

Maar aanleiding van het bombardement van het Duitse Vliegveld Soesterberg en omgeving op 15 Augustus 1944, hebben wij: EVERT HERMAN NEPPLENBROEK en GERRIT VAN DOMSELAAR, resp. Oppervoluitenant en opper wachmeester der gemeentepolitie te ZEIST, eerstgenoemde in zijn kwaliteit van Vakhooft van den gemeentelijken Luchtbeschermingsdienst te ZEIST, na daartoe van den Commandant van den genoemden Luchtbeschermingsdienst opdracht te hebben bekomen, terzake een onderzoek ingesteld.

Door ons, verbalisanten, werd het volgende vastgesteld:

11.23 uur afweervuur in de richting den Dolder;
11.23 uur Luchtalarm in Soesterberg, den Dolder en Bosch en Duin (laatst genoemde twee buurtschappen behoren tot de gemeente Zeist).

Kop van het originele proces verbaal van de politie Zeist Pro Justitia, n.a.v. het bombardement op 15 augustus 1944 (totaal 3 pagina's)

12.01 uur zware rookontwikkeling in de richting van Soesterberg

12.03 naar schatting 200 vreemde vliegtuigen boven Zeist die daarna het vliegveld bombarderen

12.11 uur het neerstorten van 3 brandende vliegtuigen die niet in de Gemeente Zeist zijn neergekomen

13.13 uur einde luchtalarm.

Om 13.30 uur richten de verbalisanten Evert Herman Neppelenbroek en Gerrit van Domselaar hun commandopost in station Den Dolder in, waarvandaan de hulpverlening gecoördineerd gaat worden. Ze hadden geen keus, want het station was de enige plek in het dorp, waar telefonisch contact met de buitenwereld mogelijk was! Veilig was het er geenszins, want behalve het vliegveld was ook de spoorlijn doelwit van gerichte bombardementen, waarover straks meer.

In het rapport van de gevolgen van het bombardement van 15 augustus staat onder meer: "beschadigingen aan de water- en gasbuizen, tengevolge waarvan

Gevolgen van het luchtbombardement van het vliegveld Soesterberg voor de buurtschappen Bosch en Duin en den Dolder in de gemeente ZEIST en 15 Augustus 1944.

de buurtschappen Bosch en Duin en Den Dolder van water en gas verstoken waren; vernielingen aan enkele hoogspanningsleidingen, storingen in de ondergrondse telefoonleidingen, versperring van wegen door ontwortelde bomen, bomtrechters in het wegdek en het neerkomen van blindgangers cq. Tijdbommen".

Bij dit bombardement komen zeker zeven mensen om het leven die tijdens het bombardement op het vliegveld werkzaam waren en waarvan de identiteit vast stond. In het rapport worden verder de namen genoemd van acht zwaargewonden en een twintigtal lichtgewonden.

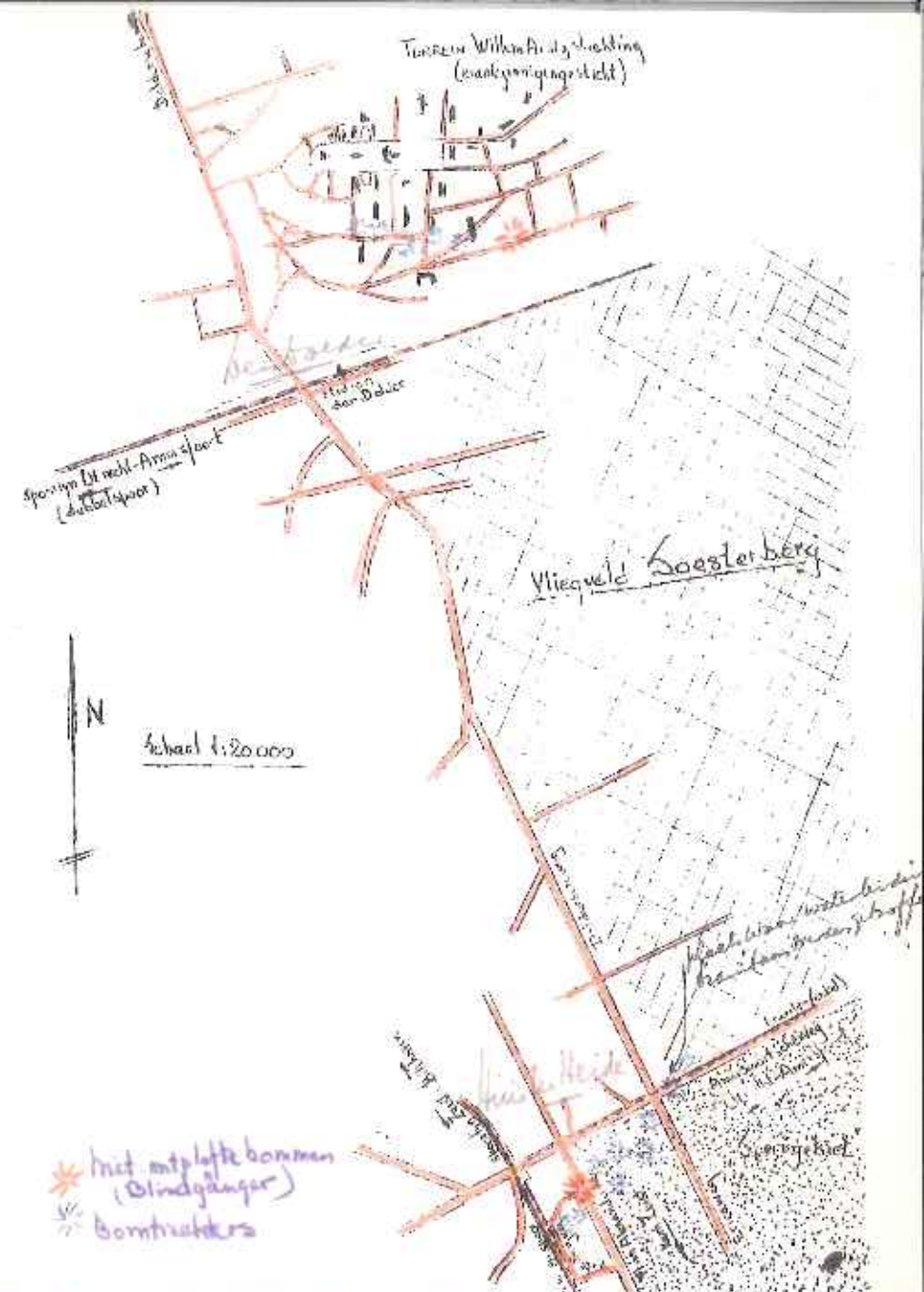
Gedood werden voorts twee paarden, verder drie konijnen, een hond, een geit en twee katten.

Volkomen verwoest werden drie woningen (waarvan één op de hoek Baarnseweg/Paltzerweg), vijftientig woningen werden zeer zwaar beschadigd (onherstelbaar), vierendertig woningen zwaar beschadigd en 148 woningen licht beschadigd (ruiten, dakbedekking, plafonds, etc.).

Spoorlijn Utrecht-Amersfoort

Over deze spoorlijn en het station in Den Dolder verscheen in deze kroniek een serie artikelen van de hand van Nico Speelman, in de nummers mei en september 1999, resp. januari en mei 2000. Het belang van deze lijn vermeldde ik al in de inleiding.

Naast de schade op en om het spoor door verkeerd gegooid bommen, bestemd voor de vliegbasis, is er ook een aantal doelgerichte bombardementen geweest. Deze werden uitgevoerd met onder andere Hawker Typhoons, die van af lage hoogte hun 500 ponders lieten

Voorbeeld van een pagina toegevoegd aan een proces verbaal over een bombardement, met de aantekening waar bommen zijn gevallen en of het niet-ontplofte bommen betrof. In de meeste gevallen zijn bomkraters achtergebleven

Links: Luchtfoto van 23 maart 1945, gemaakt door Engelse fotoverkenner om de effectiviteit van de bombardementen te kunnen vaststellen. Linksboven de cirkelvormige Bachlaan in Bilthoven, rechts daarvan de Pleineslaan. Daar onder de boerderij en daar onder langs de spoorlijn de Zeeplabrick. Net onder het midden de inslag van een bom op de hoek Baarnseweg-Paltzerweg, (pijl) waarbij de in de buurt staande woning is vernield. Bovenaan in het midden is het kampement van de Duitsers te zien in het Pleinesbos (archief HVDD)

vallen en met boordgeschut doelgericht aanvallen konden uitvoeren. In een proces verbaal van 24 januari 1945 is te lezen: "Nadat op 24 januari 1945 te plm. 16.30 uur een rijwiellordonnans den Commandant Gem. Luchtbeschermingsdienst te Zeist gemeld had, dat er in Den Dolder een luchtbombardement had plaatsgevonden heb ik mij, Evert Herman Neppelenbroek, opperluitenant van politie te Zeist, bij den gemeentelijken luchtbeschermingsdienst aldaar ingedeeld als Vakhoofd, na daartoe bekomen opdracht, ter plaatse begeven. Ik constateerde –een en ander mede volgens verklaringen van ooggetuigen– het volgende: Op 24 januari 1945 te plm. 15.30 uur vlogen tien eenmotorige gevechtswegwerpers van Engelse nationaliteit (type Typhoon) over de spoorlijn Utrecht-Amersfoort en lieten in scheervlucht langs die spoorbaan als aangegeven op onderstaande schets elk twee bommen vallen van naar schatting ieder 250 kg. Ten gevolge hiervan werden de huizen Dolderscheweg 89 t/m 95 en 134 t/m 148 en het stationsgebouw Den Dolder zoodanig beschadigd, dat zij door de bewoners gedeeltelijk werden ont-ruimd; verschillende bewoners werden

door de buurtbewoners totdat de beschadigde huizen wederom bewoonbaar zijn, opgevangen." Bij dit bombardement werd de spoorbaan op 7 plaatsen getroffen en viel er één dode en zes lichtgewonden. De schade werd in twee dagen hersteld door de "Technische Noodhulp, afd. Zeist". Hoeveel aanvallen er precies hebben plaatsgevonden op het baanvak Utrecht Amersfoort is niet bekend, maar omdat deze spoorlijn een belangrijke aanvoerlijn was van oorlogsmaterieel, voedsel, manschappen, etc. moeten het er vele geweest zijn.

Samenvattend is de conclusie dat de grootste schade, riel de meeste per-

Bom, zgn. '500 pponder', waarvan er duizenden zijn afgeworpen op en rond de vliegbasis Soesterberg. De lengte zonder ontstekingsmechanisme is ongeveer 1 meter. Links op de grond zijn wat scherpen te zien die bij ontploffing ontstaan, vlijmscherpe stukken staal

soonlijke ongelukken is veroorzaakt door verkeerd geworpen bommen, bestemd voor het vliegveld Soesterberg. Gerichte aanvallen op de spoorlijn zelf en op transporten over die lijn Utrecht-Amersfoort hebben ook de nodige slachtoffers geëist en link wat schade aangericht in de directe omgeving van de spoorlijn. De luchtaanvallen op het complex van het 88ste Legerkorps hebben in Bilthoven veel zware schade aangericht met veel persoonlijk letsel, maar schade in Den Dolder ten gevolge van die aanvallen is zeer beperkt.

Bronnen:

Boek "Bezet en verzet, De Bit en Bilthoven in oorlogstijd", 2e druk door J.C. Brugman, uitgegeven in Bilthoven, 1993
 Boek "Honderd jaar Den Dolder, 1912-2012", geschreven door D.W. van Lier, R.P.M. Rhoen, A. van Silhout, H. Sok en F.J. Stuurman, uitgegeven in 2012
 Boek "Soesterberg van toen tot nu", geschreven door Dik en Wim Top, uitgegeven in Soesterberg, 1990
 Boek "Soesterberg en omgeving in de oorlogstijd", geschreven door Dik Top, uitgegeven in 1995
 Boek "Een eeuw militaire luchtvaart in Nederland, Bakermat Soesterberg", geschreven door Roll de Winter, uitgegeven in Den Haag in 2013
 Archief van de Gemeente Zeist, 1906-1945, inv. nr. 1783
 Archief van "De Stichting Legerplaats Soesterberg 1939-1945", foto woning met schade aan de Hertenlaan 21.

Klassenfoto's

Door Hans Gooszen
en Frits Stuurman

We hebben voor u dit keer twee klassen waar we namen bij zoeken. Twee andere scholen dan in het vorige nummer. In de eerste plaats een relatief recente foto van een klas van de Kennedyschool. We weten niet welke klas dit is, maar daar hopen we met de kennis van de lezers uit te komen.

De namen die we nu kennen zijn:

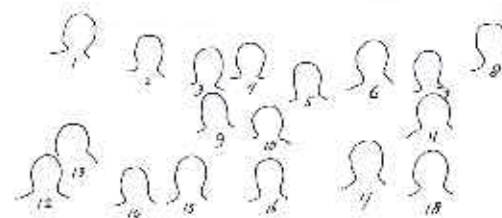
1 Jongeman Joosen, 2 Hein Jansen, toen hoofd van de school, 3 Arjan Van Bergenhengouwen, 4 Dave Bok, 5 Marieke Lensveld, 7 Angelique van Leeuwen, 16 Suzan Aalders en 17 Ivo Fledders.

De andere foto is veel ouder en betreft kleuterschool 't Zonnetje. Hij dateert van oktober 1956 toen kennelijk het 25 jarig jubileum van de school werd gevierd.

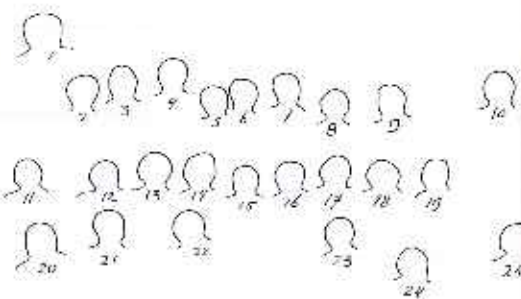

Een klas van de John F. Kennedy Basis-school seizoen 1989/90. Welke klas dit is dat is bij ons op dit moment niet bekend.

Kleuterschool 't Zonnetje oktober 1956

Op dit moment hebben we nog geen enkele naam beschikbaar. We hopen dat u ons weer kunt helpen door namen en nummers door te geven.

Graven op het Stille Hofje Door Mieke van der Ploeg

Hendrik Jacob de Jong Schouwenburg
geboren 16 april 1871 in Amsterdam, overleden 3 juli 1952 in Zeist/Den Dolder (81 jaar oud)

Dit graf ligt op een aparte plek buiten de gewone grafvakken.

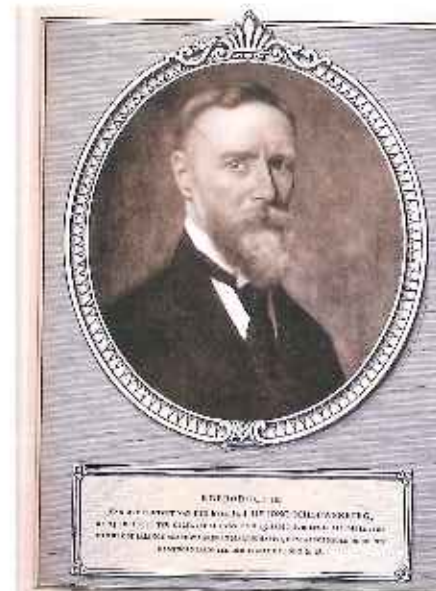
De notabele en zeer gelovige vrijgezel De Jong Schouwenburg droeg met een flink legaat bij aan de bouw van de Maria Christina Kerk, die in 1953 werd opgeleverd. De Hervormde Gemeente was destijds eigenaresse van de begraafplaats. De Jong Schouwenburg had nadrukkelijk verzocht om deze grafplek.

De familie De Jong Schouwenburg behoort tot het patriciaat, de vooraanstaande niet adellijke families die in het "blauwe boekje" van het Centraal Bureau voor Genealogie (CBG) staan.

Jacob bleef zijn hele leven vrijgezel. Ik vond een achterneef van "oom Jacob met de baard": Hugo de Jong Schouwenburg uit Bussum. Hij gaf mij in 2007 veel informatie én deze beeltenis.

Jacob en zijn vier broers traden allen toe tot de directie van het familiebedrijf De Jong & Co in Amsterdam. Dat werd gewoon verwacht. Voor Hugo's generatie gold dat niet meer; de firma was in groter verband opgegaan. In 1999 ging die weer op in Reaal Verzekeringen.

Jacob vervulde diverse functies in het verzekerings- en bankwezen, ook buiten het familiebedrijf. (vervolg op blz. 24)

Deze foto van Jacob (zijn roepnaam) komt uit een gedenkboek over de Firma De Jong & Co

Kent u meer namen?

Stuur deze namen met nummers per e-mail naar:

secretaris@historischeverenigingdendolder.nl

De foto uit de vorige Kroniek:

Verschillende lezers hebben meegewerkt aan het verzamelen van namen bij de foto op bladzijde 20 in de vorige Kroniek:

1 Gerda Bruinis, 2 ?, 3 Hugo v. Eck, 4 Kees v. Eck, 5 Andrius Boogaart?, 6 Rein Bovenhuis, 7 Frans Altena, 8 Hans Maas-kant, 9 ?, 10 ?, 11 Frank v.d. Zee, 12 Hans v.d. Zee,

13 Freddie van de Velde, 14 Rijk v. Wijk, (of broer Van de Velde?), 15 Bertus Blankensteijn, 16 Addy Bovenhuis, 17 Gerard van Brummelen, 18 Meester Kwant (had klas 3 en 4?), 19 Loesje Oosterhoff, 20 Zusje van de Velde, 21 Zusje van de Velde, 22 Anky Griffioen, 23 Corry Hegemans, 24 Corry Bruinis, 25 Marietje (Riet) v. Eck, 26 Marietje v. Brummelen, 27 Trijntje v. Gulik, 28 Meester Wiersma (klassen 5 en 6), 29 Anneke Postma, 30 Rina Feenstra, 31 Adri Schröder, 32 Erica Hajunga, 33 Adri Gort, 34 Lenie Gort, 35 Anta Idema, 36 Lettie Oosterhoff, 37 Tine

ke Idema, 38 ?, 39 Hansje v. Gulik, 40 ?, 41 Marga? (zusje Altena?), 42 Ankie Jansen, 43 Broertje Altena, 44 Jannie Blankensteijn, 45 ?, 46 Broertje Idema, 47 Teun den Hartog (broertje Hajunga?), 48 ?

Op deze foto staat misschien de helft van de school. Vermoedelijk werden de hoogste twee klassen opgesteld voor de foto en werden broertjes en zusjes van die leerlingen er bij gehaald.

Waarschijnlijk is er dus nog een foto van de zelfde datum met de andere kinderen.

Daarnaast was hij bij meerdere charitatieve instellingen penningmeester, zoals van 1901-1948 bij de Egyptezending, Voluit: De Vereeniging tot Uitbreiding van het Evangelie in Egypte.

Zijn neef vertelde me dat zijn oom tijdens diens leven zijn hele vermogen heeft weggegeven aan goede doelen!

Pas op zijn 70e ging Jacob met pensioen en vestigde zich permanent aan de Biltseweg 13. Nu Bosch en Duin, in 1942 viel het adres onder Den Dolder. Hier leefde hij nog ruim 10 jaren. Dit huis bezat hij al veel langer, als onderdeel van het Landgoed Noord Houdringe.

Jacobs landgoed omvatte verder o.a. de boerderij waar wij tegenwoordig asperges kopen bij de familie Buijs aan de Soestdijkseweg Zuid. Boerderij De Molschoop (nu een manege), Het Jodendom (voormalig buurtje met huurhuisjes in Bilthoven), en nog enkele huizen hoorden er ook bij.

Jacob haalde Johan Buijs als pachter uit Dinther. Jacobs jongere broer was daar dominee, en die vertelde Jacob over Johan die wilde trouwen en boeren. Jacob zocht net een nieuwe pachter.

Nu boert Johans kleinzoon Piet Buijs jr. er voor de erven De Jong Schouwenburg. Johans zoon Piet Buijs sr. (hij vertelde me ook veel!) was 13 toen Jacob overleed. Piet herinnert zich Jacob als "een echte heer" die elke vrijdag door het bos vanaf zijn huis naar de boerderij kwam wandelen voor overleg met de rentmeester. Elke Kerst nodigde Jacob alle huurders en werknemers bij hem thuis uit, wel 40 personen. Heel gezellig met chocolademelk, Kerstverhaal, samen Kerstliederen zingen, en boekjes van Van der Hulst voor de kinderen.

Jacob was zeer sociaal, hij betaalde bijv. het verblijf van moeder Buijs in een rusthuis toen zij overspannen was. Laatste voorbeeld van zijn vrijgevigheid: in 1916 schonk hij de grond waarop datzelfde jaar de Biltse Kapel (nu Zuiderkapel) aan de Boslaan in Bilthoven gebouwd werd, aan de net opgerichte 'Nederduitsch-Hervormde Evangelisatie vereeniging 'De Biltse Kapel'".

Tekst op de steen: "Zalig zijn de barmhartigen want hun zal barmhartigheid geschieden" Mattheus 5: 7

Remia
Altijd een feest!

Remia
Curry gewürz

Remia
Frites saus Classic

Remia
Mayonaise extra mild

Remia
Tomaten ketchup

Onmisbaar op tafel!

Voor iedere maaltijd,
voor elk moment,
een bijpassende saus.
www.remia.nl